

БЕЛЕШКИ ЗА ЈАЗИКОТ НА ХЕМИЈАТА

9. ЗА ИЗГОВОРОТ НА НЕКОИ СТРАНСКИ ПРЕЗИМИЊА ВО НАСТАВАТА ПО ХЕМИЈА НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК*

Бојан Шоптрајанов

*Македонска академија на науките и уметностите,
 МК-1001 Скопје, Република Македонија
 e-mail: bojan@manu.edu.mk*

Во текот на наставата наставниците се принудени да ги изговараат имињата (најчесто – презимињата) на странски научници. Се разбира, пожелно е ова да се прави на таков начин што изговорот да биде што е можно поблизок до оригиналниот. За жал, ова не е лесно. Во некои случаи оригиналниот изговор не му е познат на наставникот, во други случаи тешкотиите потекнуваат од фактот дека во македонскиот јазик има неспоредливо помалку фонеме одошто во сите други јазици (за разликите во бројот на графеме не треба ниту да се зборува). Најнакрај, нормата за транскрипцијата на странските зборови понекогаш е неприфатлива, а практиката честопати е неспоредливо полоша. Се разбира, наставникот по хемија не може битно да влијае врз нормата, но практиката може (и треба) да биде изменета кога во неа постојат очигледни грешки. Во трудов се дадени повеќе примери за правилен и, особено, за неправилен изговор на имињата на странски научници.

Клучни зборови: ортоеџија; презимиња на научници

ВОВЕД

Продолжувајќи ја серијата прилози посветени на различни прашања што се однесуваат на „јазикот на хемијата“, т.е. на термините, називите и симболите во хемијата [1–8], овојпат ќе биде разгледан пожелниот (според мислењето на авторите) изговор на презимињата на некои хемичари и, се разбира, нивната соодветна транскрипција. Првиот од двава поврзани проблема е особено акутен во *насиџава* по хемија каде презимињата мора да се *изговораат* и, токму затоа, тој проблем сигурно е присутен не само кај нас (каде што имињата се транскрибираат, т.е. не се пишуваат како во оригиналниот јазик, ами се предаваат со кирилица), туку и секаде во светот.

Во земјите што како свое писмо ја користат кирилицата, а јазичната норма е за-

цврстена, решението на проблемот е јасно – наставниците ќе ги изговараат имињата онака како што се транскрибирани, т.е. онака како што се напишани (во учебниците и/или во правописните изданија). Слична е ситуацијата со земјите што користат латиница, но се декларираат за *фонетско* пишување (на пример Србија). Транскрипцијата на имињата, пак, барем според мислењето на авторите, би требало да биде онолку блиска до оригиналниот изговор колку што тоа е воопшто можно. Имено, сигурно е дека во ниту еден јазик (па и во нашиот) нема толку гласови (фонеме) колку што има во сите други јазици заедно, а букви има и помалку. Токму затоа, декларираното фонетско пишување на странските имиња е цел кон која можеме да се стремиме, но која (за жал) не може до крај да се постигне.

* Мал дел од содржината на оваа статија беше презентирани на XVII конгрес на хемичарите и технолозите на Македонија (Скопје, април 2002 год.).